

ԱՄՆ ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ ՄԵՐՁԱՎՈՐ ԱՐԵՎԵԼՔԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Հ.Քոչարյան

ԱՄՆ-ի նախագահական թե՛ հանրապետական, թե՛ դեմոկրատ թեկնածուների ելույթների վերլուծությունը հնարավորություն է տալիս տեսնել յուրաքանչյուրի մոտեցումը արդի հիմնահարցերի շուրջ:

Այս համատեքստում առանձին հետաքրքրություն են ներկայացնում դեմոկրատական կուսակցության թեկնածու Բարաք Օբամայի մոտեցումները և վերլուծությունները ձգձգված հակամարտությունների և համաշխարհային նշանակության խնդիրների վերաբերյալ, քանի որ նրա ընտրվելու պարագայում կարող է էական փոփոխության ենթարկվել Միացյալ Նահանգների արտաքին քաղաքականությունը: Նույնը չի կարելի ասել, եթե նախագահական աթոռը իրենց ձեռքում պահեն հանրապետականները:

Այս հոդվածը նվիրված է ԱՄՆ-ի նախագահական թեկնածուների ելույթների և գործողությունների վերլուծությանը, որոնք առնչվում են մերձավորարևելյան հիմնահարցերին՝ իսրայելա-պաղեստինյան հակամարտությանը, սիրիա-իսրայելական հարաբերություններին և Իսրայելին՝ որպես տարածաշրջանում ԱՄՆ-ի սկզբունքային գործընկերոջ²²:

Ավելի լավ պատկերացնելու համար Օբամայի դիրքորոշումներն այս խնդիրների շուրջ տեսնենք, թե ովքեր են դեմոկրատների թիմի մերձավորարևելյան քաղաքականության խորհրդատուները:

Բ. Օբամայի խորհրդականները՝ մերձավորարևելյան քաղաքականության հարցերով

Իսրայելական մամուլը պարբերաբար ուշադրության կենտրոնում է պահում ԱՄՆ-ի նախագահական ընտրությունները և վերլուծություններ ներկայացնում թեկնածուների ելույթների և գործունեության վերաբերյալ:

Այսպես, հրեական մամուլում հայտնվեցին հրապարակումներ, որոնք վերաբերում էին Օբամայի անմիջական շրջապատին²³, Մերձավոր Արևելքի հիմնահարցերով զբաղվող ներկա և նախկին խորհրդականներին: Պետք է նշել, որ Օբամայի խորհրդականների շուրջ ստեղծվել է խառնաշփոթ, քանի որ մամուլում շրջանառվում են մեկ տասնյակի հասնող անուններ, և պարզ չեն նրանց պատասխանատվության շրջանակները:

²² Գիտակցաբար անդրադարձ չի կատարվում իրաքյան և իրանյան հիմնախնդիրներին:

²³ Մինչև վերջին շրջանը Օբամաների ընտանիքի հոգևոր հովիվը եղել է Ջերեմյա Ռայթը Սուրբ երրորդության Քրիստոսի միավորված եկեղեցուց (The Trinity United Church of Christ), որը հայտնի է հակահրեական գործիչների հետ իր մոտ կապերով, ինչպես նաև 9/11-ի դեպքերի մեջ մեղադրել է Իսրայելին:

Բ. Օբամայի նախկին խորհրդականների թվում են եղել միլիարդատեր Ջորջ Սորոսի հետ առնչություններ ունեցող Ռոբերտ Մալեյը և Սամանթա Փաուերը: Վերջինը հայտնի էր ԱՄՆ-ի կառավարությանն ուղղված իր կոչերով՝ պաշտպանել պաղեստինցիներին Իսրայելի կողմից իրականացվող «ցեղասպանությունից»:

Օբամայի նախընտրական շտաբի համանախագահ Թոնի ՄակՓիկը բազմիցս հայտարարել է, որ ԱՄՆ-ի արտաքին քաղաքականությունը գտնվում է Մայամիի և Նյու Յորքի ազդեցության տակ՝ նկատի ունենալով հրեական ազդեցիկ լոբբիստական խմբերը²⁴:

Ժամանակ առ ժամանակ Բ. Օբամային խորհրդակցական ծառայություններ է մատուցում նաև Զբիգնև Բժեզինսկին՝ Ջիմմի Բարթերի ազգային անվտանգության հարցերով նախկին խորհրդականը:

Օբաման մերձավորարևելյան քաղաքականության հարցերով հիմնական իր խորհրդական է նշանակել Իսրայելում ԱՄՆ-ի նախկին դեսպան Դանիել Կուրցերին (Daniel Kurtzer): Հայտնի է, որ Կուրցերը կողմնակից է եղել Իսրայելի հանդեպ ճնշումների գործադրմանը, որպեսզի վերջինը իսրայելական հասարակությանը նախապատրաստի մերձավորարևելյան հիմնահարցի վերաբերյալ հետագա հավանական զիջումներին²⁵:

Ըստ Կուրցերի՝ իսրայելա-պաղեստինյան հակամարտության լուծումն առանց Երուսաղեմի հարցը բանակցությունների օրակարգ մտցնելու իրատեսական չէ: «Անհնար է բանակցությունների արդյունքում լուրջ առաջընթաց արձանագրել՝ չքննարկելով Երուսաղեմի հարցը», - այս հայտարարությունը Դ. Կուրցերն արել է Ժողովրդի քաղաքականության մշակման հրեական ինստիտուտի (JPPPI) կողմից կազմակերպած գիտաժողովի ժամանակ²⁶:

Հրեական մամուլի բարձրացրած աղմուկից տպավորություն է ստեղծվում, որ Օբամայի խորհրդականը կողմ է արտահայտվել Երուսաղեմի բաժանմանը: Իրականում նա խոսել է միայն Երուսաղեմի հարցը օրակարգ մտցնելու մասին, այլ ոչ թե՝ կարգավիճակի:

Կուրցերը նաև քննադատորեն է արտահայտվել նախկին նախագահներ Բ. Քլինթոնի և Ջ. Բուշ ավագի հանդեպ՝ մեղադրելով նրանց Իսրայելի նկատմամբ ոչ բավարար խստություն ցուցաբերելու մեջ, իսկ Բ. Քլինթոնի կողմից նշանակված մերձավորարևելյան բանագնաց Դենիս Ռոսին՝ բացահայտ հրեամետության մեջ:

Իսրայելի և Մերձավոր Արևելքի հարցերով Բ. Օբամայի խորհրդատուներն են նաև Թոնի Լեյքը, Դեն Շապիրոն, հրեա միջնորդ Էրիկ Լիննը և Դենիս ՄաքԴոնուհը

²⁴ Jun 17, 2008 21:09 | Candidly Speaking: The Barack Obama enigma and the Jews By ISI LEIBLER, jpost

²⁵ <http://web.israelinsider.com/Views/12927.htm>, (June 18, 2008) Dennis Ross, Daniel Kurtzer slam Bush's Mideast policy, By Anshel Pfeffer, 14/05/2008,

²⁶ Obama advisor: Jerusalem must be included in peace talks, By Anshel Pfeffer, Haaretz , 13/05/2008

(Denis McDonough), որը նաև քարոզարշավի արտաքին քաղաքականության ընդհանուր համակարգողն է:

Ավելացնենք, որ Օբամայի թիմում են Իսրայելի այնպիսի ջատագույններ, ինչպիսիք են «Նոր հանրապետություն» (The New Republic) պարբերականի խմբագիր Մարտի Պերեցը և Ամերիկա-իսրայելական հանրային գործերով կոմիտեի (AIPAC) գանձապահ Լիի Ռոզենբերգը:

Դիրքորոշումներն Իսրայելի հանդեպ

AIPAC-ի գիտաժողովի ելույթի ժամանակ Բ. Օբաման նշեց, որ նախագահ ընտրվելու պարագայում նա ձեռնամուխ կլինի Իսրայելի և ԱՄՆ-ի միջև փոխըմբռնման հուշագրի կնքմանը, որով Իսրայելին՝ որպես օգնություն, հաջորդ տասնամյակների ընթացքում կտրամադրվի 30 մլրդ ԱՄՆ դոլար, որը ներդրվելու է Իսրայելի անվտանգության համակարգի մեջ՝ առանց այլ պետությունների հետ պայմանավորվածությունների: Ռազմական համագործակցության բնագավառում Բ. Օբաման խոստացավ ընդլայնել հակահրթիռային պաշտպանության ծրագրերը, ինչպես նաև առաջարկեց Իսրայելին ռազմական սարքավորումներ տրամադրել այն նախապայմաններով, որոնցով դրանք տրվում են ՆԱՏՕ-ի գործընկերներին: Եվ, ի վերջո, Օբաման խոստացավ պաշտպանել «Իսրայելի ինքնապաշտպանվելու իրավունքը» ՄԱԿ-ում և ամբողջ աշխարհում²⁷:

Իսրայելի հետ համագործակցությունը Բ. Օբաման չի սահմանափակում միայն ռազմական ոլորտով: Ըստ Օբամայի՝ անհրաժեշտ է ընդլայնել համատեղ հետազոտական ծրագրերը էներգիայի այլընտրանքային աղբյուրների հայտնաբերման և մշակման գործում:

Բ. Օբաման, խիստ գնահատականներ և զգացմունքային արտահայտություններ թույլ տալով Հյուսիսային Կորեայի և Իրանի միջուկային ծրագրերի շուրջ, շարունակում է. «Իմ նախագահության պարագայում այն պետությունները, որոնք չեն ստորագրի Միջուկային զենքի չտարածման պայմանագիրը, ինքնաբերաբար պետք է ենթարկվեն միջազգային խիստ պատժամիջոցների»²⁸:

Ելույթը հետաքրքիր է նաև այն տեսանկյունից, որ ԱՄՆ-ի անկյունաքարային և հիմնական դաշնակիցներից մեկը Մերձավոր Արևելքում՝ Իսրայելը, վերը նշված պայմանագրի անդամ չէ:

Պետք չէ գերագնահատել կամ թերագնահատել ԱՄՆ-ի ներքին և արտաքին քաղաքականության վրա հրեական լոբբիի ազդեցությունը, սակայն այս հանգամանքների հետ անխուսափելիորեն հաշվի են նստում Բ. Օբամայի թիմակիցները:

²⁷ Obama's Speech at the AIPAC Conference , Published June 4, 2008

²⁸ Տես Բ. Օբամայի 2007 թ. հոկտեմբերի 3-ի ելույթը Չիկագոյի Դեփոուլ (DePaul) համալսարանում:

Մի կողմից Միջուկային զենքի չտարածման պայմանագիրը չստորագրած պետությունների հանդեպ պատժամիջոցների խստացման մասին հայտարարություններն այդ երկրների շարքում Իսրայելի դե ֆակտո ներկայության դեպքում կարելի է համարել Օբամայի թիմի բացթողումը, քանի որ այս հանգամանքը պատեհ առիթով կարող է համապատասխան ուժերի ձեռքում դառնալ խաղաքարտ, իսկ մյուս կողմից՝ դժվար է և, գրեթե անհնար, մոտ ապագայում պատժամիջոցների կիրառումը Իսրայելի հանդեպ:

Բ.Օբամայի շտաբի տարածած տեղեկատվության համաձայն՝ Ամերիկա-իսրայելական հանրային գործերով կոմիտեի առջև ներկայացված էլույթը պատրաստվել էր արդեն հիշատակված Դանիել Կուրցերի և Դեննիս Ռոսսի, ինչպես նաև Բ. Քլինթոնի վարչակազմում ազգային անվտանգության խորհրդականի տեղակալի պաշտոնը զբաղեցրած Ջեյմս Շտեյնբերգի կողմից:

Էլույթի կապակցությամբ հրեական *Հասրեց* պարբերականի Միացյալ Նահանգների թղթակից Շմուել Ռոզները հրապարակեց, որ Օբաման 7500 հրեական ազդեցիկ կազմակերպությունների պատվիրակներին ներկայացավ «ուժեղ, ինչպես Քլինթոնը, աջակցող, ինչպես Բուշը և ընկերական, ինչպես Ջուլիանին»²⁹:

Ընդհանրապես թեկնածուների էլույթների վերլուծությունը հնարավորություն է տալիս նկատել, որ արտաքին քաղաքականության ոլորտում երկու թեկնածուներն էլ գրեթե չեն տարանջատում Իսրայելի և ԱՄՆ-ի շահերը:

Իսրայելա-պաղեստինյան հիմնահարց

Իսրայելա-պաղեստինյան հակամարտության կարգավորման վերաբերյալ հանրապետական և դեմոկրատական թեկնածուների դիրքորոշումները գրեթե չեն տարբերվում: Նրանք երկուսն էլ էլքային են ընդունում լուծման «երկու պետություն» սկզբունքը, այսինքն՝ երկու անկախ, ինքնավար և միմյանց անվտանգությանը չսպառնացող Պաղեստինի և Իսրայելի պետությունների գոյակցությունը:

Ջ. Բուշին գրված հայտնի նամակում³⁰ Օբաման շարադրել էր նաև իսրայելա-պաղեստինյան հակամարտության³¹ լուծման տակտիկական մի քանի դրույթներ: Մասնավորապես, նա նշել է, որ լուծման համար անհրաժեշտ է ավելի մեծ թվով արաբական երկրներ ներգրավել գործընթացին, ինչը, ըստ նրա, կարող է արտահայտվել երկու ճանապարհով. առաջինը՝ լայնածավալ ֆինանսական աջակցություն ցուցաբերել Պաղեստինի Ինքնավարությանը՝ հնարավորություն

²⁹Տե՛ս Rosner's Blog, Shmuel Rosner Haaretz Chief U.S. Correspondent, www.haaretz.com/rosner

³⁰ Տե՛ս Obama's letter to Bush June 24, 2008,

<http://www.aipac.org/Publications/SourceMaterialsCongressionalAction/ObamaLetter062408.pdf>

³¹ Հայտնի է նաև, որ Օբաման երկար ժամանակ ջերմ հարաբերություններ է ունեցել Պաղեստինի ազատագրման կազմակերպության (ՊԱԿ) ակտիվիստ, գիտնական և Կոլումբիայի համալսարանի պրոֆեսոր Ռաշիդ Խալիդի և նրա ընտանիքի հետ: Վերջինս Կոնգրես ընտրվելու կապակցությամբ զբաղվել է Օբամայի համար ֆոնդերի հայթայթմամբ:

ստեղծելով բարելավել պաղեստինյան ժողովրդի ապրուստի պայմանները: «Սաուդյան Արաբիան և, մասնավորապես, Օոցի նավթարդյունաբերող այլ երկրները բավականաչափ միջոցներ ունեն նշանակալի ներդրում կատարելու իսրայելա-պաղեստինյան խաղաղության գործում ... և մենք պետք է քաջալերենք նրանց նման որոշումներ կայացնելու համար», - գրել էր Օբաման³²:

Արաբական երկրների օգնության երկրորդ տարբերակը կարող է լինել աջակցությունը պաղեստինցիներին և իրենց սեփական ժողովուրդներին՝ նախապատրաստելով նրանց խաղաղության և Իսրայելի հետ հարաբերությունների բարելավմանը:

Ադրադառնալով պաղեստինյան տարածքներում տիրող փաստացի երկիշխանությանը՝ Բ. Օբաման նշել է, որ օրինական է ճանաչում միայն Սահմուդ Աբբասի իշխանությունը: Բ. Օբաման իր անհամաձայնությունը հայտնեց նախկին նախագահ Ջիմմի Բարթերի մերձավորարևելյան նախաձեռնությունների վերաբերյալ, երբ վերջինը այցելեց Գազայի հատված, բանակցություններ վարեց Համասի առաջնորդների հետ և քննադատեց Իսրայելին՝ անվանելով այն ապարտեիդի երկիր:

Բ. Օբաման կոչ արեց հակամարտող կողմերին հավատարիմ մնալ Անապոլիսյան համաձայնության սկզբունքներին՝ հեշտացնել պաղեստինցիների ազատ տեղաշարժը, բարելավել տնտեսական իրավիճակը Արևմտյան ափում և դադարեցնել նոր բնակավայրերի կառուցումը:

Իսրայելա-պաղեստինյան հակամարտության համատեքստում Օբամայի կողմից առանձին ուշադրության են արժանացել Համասը և վերջերս Մեքքայում ձեռքբերված Ֆաթհ-Համաս համաձայնությունը³³:

Օբաման վերահաստատել է Համասին առաջարկվող երեք կետերը՝ ճանաչել Իսրայելի գոյության իրավունքը, հրաժարվել բռնություններից, ընդունել նախկինում Իսրայելի և Պաղեստինյան Ինքնավարության միջև ձեռքբերված համաձայնությունները, և մտահոգություն հայտնել արդեն հիշատակված Մեքքայի համաձայնության վերաբերյալ, քանի որ այն խախտում է վերոնշյալ սկզբունքները և միայն երկիմաստ խոստմամբ «հարգում» նախկին համաձայնությունները, ինչի արդյունքում Համասին շնորհվում է լեգիտիմություն:

Իսրայելա-պաղեստինյան հակամարտության անկյունաքարերից է նաև Երուսաղեմի կարգավիճակի հարցը: Ինչպես նշվեց, Օբամայի թիմակիցները տարբեր առիթներով հայտարարել են, որ առանց Երուսաղեմի կարգավիճակի քննարկման անհնար է տարածաշրջանում խաղաղության հասնել:

³² St' u Obama's letter to Bush June 24, 2008,

<http://www.aipac.org/Publications/SourceMaterialsCongressionalAction/ObamaLetter062408.pdf>

³³ 2007 թ. փետրվարի 6-8 Մեքքայում Սաուդական իշխանության նախաձեռնությամբ հանդիպում կազմակերպվեց պաղեստինյան Համաս և Ֆաթհ խմբավորումների պատվիրակությունների միջև, որի ընթացքում ձեռքբերվեց համաձայնություն ազգային համերաշխության կառավարություն կազմելու վերաբերյալ:

Մակայն այս հռետորությունը բնորոշ էր նախընտրական արշավի սկզբին: AIPAC-ի գիտաժողովի ժամանակ Օբաման հայտարարեց, որ Երուսաղեմը շարունակելու է մնալ Իսրայելի անբաժան մայրաքաղաքը, ինչը, բնականաբար, անմիջապես իր բացասական արձագանքը գտավ արաբական միջավայրում, որին ի պատասխան՝ Օբամայի շտաբի խոսնակը ստիպված էր պարզաբանումներ տալ՝ վերաձևակերպելով Օբամայի ասածը, որ «Երուսաղեմի ապագան որոշելու են ներգրավված երկու կողմերը»³⁴:

Նշենք նաև, որ Օբաման, ինչպես նաև մյուս նախագահական թեկնածուները, հանդիսանալով 2006թ. «Պաղեստինյան հակաահաբեկչական գործողության»³⁵ համահովանավոր՝ կոչ է արել Պաղեստինի ղեկավարությանը ճանաչել Իսրայելը, դադարեցնել բռնությունները և ավելի լուրջ վերաբերել տարածաշրջանում անվտանգությանն ու խաղաղությանն ուղղված բանակցություններին:

Իսրայելա-սիրիական խաղաղության գործընթաց

Իր ելույթների ժամանակ Բ. Օբաման դրական է խոսել ութամյա ընդմիջումից հետո վերսկսված իսրայելա-սիրիական խաղաղության բանակցային գործընթացի մասին: Բանակցությունների առանցքն է 1967թ. Իսրայելի կողմից օկուպացված Գոլանի բարձունքների վերադարձի հարցը: Օբաման մեղադրանքներ է ներկայացրել ներկա վարչակազմին՝ այս գործընթացին ոչ պատշաճ աջակցություն ցուցաբերելու համար: Այս առիթով Օբաման նաև նամակ է հղել Ջ. Բուշին, որում ներկայացրել է իր դիրքորոշումը Իսրայելի և Սիրիայի միջև խաղաղության հաստատման թուրքական նախաձեռնության վերաբերյալ: Մասնավորապես նշել է. «Մա քաջալերող նորություն է և Միացյալ Նահանգների համար երկու կողմերին ձեռք մեկնելու խթան պետք է հանդիսանա, որպեսզի վերջինները բանակցային ճանապարհով կարողանան իրենց նպատակներին հասնել»³⁶:

Ֆրանսիական *Պարի Մատչ* պարբերականին տված հարցազրույցում Բ. Օբաման նշել է, որ իր նախագահության դեպքում ուղիղ բանակցություններ է սկսելու Սիրիայի և Իրանի հետ, քանի որ «տարածաշրջանում կայունությունը ապահովելու համար քննարկումներին պետք է ներգրավված լինեն ոչ միայն ԱՄՆ-ի բարեկամները, այլ նաև նրա թշնամիները»³⁷: Դեպքերի նման զարգացման պարագայում Սիրիան ստիպված է լինելու անցնել լուրջ դիվանագիտական փորձության միջով, քանի որ Սիրիա-ԱՄՆ

³⁴ Candidly Speaking: The Barack Obama enigma and the Jews By ISI LEIBLER, Jerusalem Post Jun 17, 2008

³⁵ «Պաղեստինյան հակահաբեկչական գործողությունը» (Palestinian Anti-Terrorism Act of 2006) ստորագրվել է 2006թ. դեկտեմբերի 21-ին, որի նպատակն է խթանել և զարգացնել ժողովրդավարական ինստիտուտները Պաղեստինի Ինքնավարության իշխանության տակ գտնվող տարածքներում:

³⁶ Տե՛ս Obama's letter to Bush June 24, 2008,

<http://www.aipac.org/Publications/SourceMaterialsCongressionalAction/ObamaLetter062408.pdf>

³⁷ Obama would talk with Iran and Syria, Jan 31, 2008 22:25 | Updated Feb 1, 2008 8:46, By JERUSALEM POST STAFF AND AP

հարաբերությունների բարելավումը անխուսափելիորեն վտանգելու է Սիրիայի ռազմական դաշինքը Իրանի հետ: Սա իր հերթին նաև կխախտի ուժերի հավասարակշռությունը տարածաշրջանում՝ վերացնելով կամ փոքրացնելով Սիրիայի տարածքի օգտագործման հնարավորությունը Հիզբուլլահին³⁸ և Համասին զենք ու զինամթերք մատակարարելու համար:

Իբրև առաջին քայլ՝ Սիրիան պետք է կյանքի կոչի ՄԱԿ-ի Անվտանգության Խորհրդի թիվ 1701 բանաձևը: Ըստ Բ. Օբամայի՝ Սիրիան կարող է նաև գործընկեր լինել Իրաքի կայունացման հարցում:

Նույն պարբերականի հարցազրույցում նա մտադրություն է արտահայտել գազաթնաժողով հրավիրել մուսուլմանական պետությունների ղեկավարների մասնակցությամբ, ուր պետք է քննարկվեն Արևմուտքի և Իսլամական աշխարհի միջև մեծացող անջրպետը վերացնելուն ուղղված հարցերը:

* * *

ԱՄՆ-ի նախագահական թեկնածուների ելույթների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ թեկնածուները հիմնականում անդրադառնում են մերձավորարևելյան հակամարտությունների լուծման խնդիրներին և, որպես հետևանք, նախագահական թեկնածուների ելույթներում «Մերձավոր Արևելքը» սահմանափակվում է պաղեստինա-իսրայելական և սիրիա-իսրայելական հակամարտությամբ: Նրանց ելույթներում շատ մակերեսային տեղ են զբաղեցնում մերձավորարևելյան տարածաշրջանի խաղացող այլ պետությունները, ինչպիսին են Սաուդյան Արաբիան, Եգիպտոսը և այլն:

Ինչպես արդեն նշվել է, Օբաման մատնանշում էր այս երկու խաղացողների դերի բարձրացման անհրաժեշտությունը տարածաշրջանային հակամարտությունների լուծման գործում: Մյուս կողմից Մերձավոր Արևելքի նավթ արդյունահանող պետությունները, հիմնականում Սաուդյան Արաբիան, խիստ մտահոգված են զարոգարչավի ընթացքում Բ. Օբամայի հայտարարություններով, որ իր նախագահության դեպքում տասը տարվա ընթացքում ԱՄՆ-ի տնտեսությունը վերջնականապես կդադարի կախված լինել մերձավորարևելյան նավթից: Բ. Օբաման այս տեսակետը վերահաստատեց նաև ՄակՔեյնի հետ երրորդ և վերջին դեբատներում³⁹: Չնայած այս հանգամանքին, ըստ Economist պարբերականի անցկացրած ինտերնետային հարցմանը, սաուդացիների 99 % համակրում է Օբամային⁴⁰:

Նախագահական թեկնածուների ելույթների վերլուծությունից պարզ է դառնում, որ Մերձավոր Արևելքի վերաբերյալ հատվածներում մակերեսային է խոսվում

³⁸ Բ. Օբաման բացառել է Հիզբուլլահի հետ բանակցությունների որևէ հնարավորություն:

³⁹ Տե՛ս Presidential debate transcript, New York, October 15, 2008.

http://www.cfr.org/publication/17541/presidential_debate_transcript_new_york.html, տե՛ս նաև Al-Watan պարբերականի խմբագրականը, հունիսի 6, 2008

⁴⁰ <http://www.economist.com/vote2008/>

(բացառությամբ Իրաքի, որը առանձին կետ է կազմում էլույթներում) ահաբեկչության մասին: Թեկնածուները բավարարվում են ընդհանուր ձևակերպումներով «ահաբեկչության դեմ պայքարի անհրաժեշտության» վերաբերյալ:

Ամփոփելով ԱՄՆ-ի նախագահական թեկնածուների էլույթներում ու գործունեության մեջ մերձավորարևելյան հակամարտություններին վերաբերող նյութը՝ կարելի է եզրակացնել, որ ուսումնասիրվող տարածաշրջանի հիմնախնդիրների լուծման հարցը դեմոկրատական թեկնածուի ընտրվելու պարագայում կարող է նոր խթան ստանալ, սակայն այդ ճակատում հաջողությունների մասին կարող ենք խոսել միայն Օբամայի հավանական վարչակազմում պետքարտուղարի պաշտոնը զբաղեցնողի անունն իմանալիս: Եթե այդ պաշտոնում հայտնվի Օբամայի մերձավորարևելյան ներկա խորհրդականներից որևէ մեկը, ապա հնարավոր է, որ սկանսատես լինենք մերձավորարևելյան հիմնախնդիրներին առնչվող մոտեցումների փոփոխությունների: Միայն սույն թվականի նոյեմբերին պարզ կլինի, թե ինչպիսի փոփոխություններ են սպասվում Մերձավոր Արևելքում: